

Раденко Ранковић

НОВИ БИОСКОПСКИ ГЛЕДАОЦИ

СТРУКТУРА БИОСКОПСКИХ ГЛЕДАЛАЦА У БЕОГРАДУ НА ПРОЈЕКЦИЈАМА ОД 22,30 ЧАСОВА

У години јубилеја, сто година кинематографије у свету и Србији обележили смо разним пригодним манифестацијама, од велике изложбе у Галерији Српске академије наука и уметности, до избора најбољег домаћег играног филма. Нема сумње, јубилеј достојан пажње и поштовања, јер је посвећен једном од човекових изума с краја XIX века, који је променио начине гледања на свет око нас. Прво је то био нови технички проналазак, нови спектакл, нова забава, нови медиј, и на крају нова уметност, која се градила током ових сто година на велико задовољство биоскопских гледалаца широм света. Захваљујући њима, који су тако здушно прихватили изум браће Лимијер (Lumière), кинематограф, развила се једна нова делатност – *кинематографија*, коју сачињава производња филмова, дистрибуција филмова и приказивање филмова, али и читав низ пратећих делатности од школовања кадрова до издавачке делатности, књига, часописа и новина које пишу о филму, производње технике, као и многих других.

Кинематографија је своју делатност започела у замраченој сали ИНДИЈСКОГ САЛОНА, Париског ГРАНД КАФЕА (Grand Café), 28. децембра 1895. године, да би убрзо прешла у шатре на периферији градова, а затим се вратила у центар и при томе раширила свуда по свету у специјално изграђеним просторима по угледу на позоришне сале. Свуда у свету оне се називају кратко и јасно КИНО (краћи израз за кинематограф), а у Београду и Југославији БИОСКОП (грч. *bíos* – живот и *skopien* – гледати). Покретне слике са филмске траке добиле су данас алтернатију у електронским медијима, на телевизији у директном преносу, на видео траци, на ласер диску, или CD-у, али без обзира на све ове промене у технолошком смислу, све су у крајњем случају намењене потрошачу, односно гледаоцу.

Француски филозоф и теоретичар филма, Жилбер Коен-Сеа

(Gilbert Cohen-Seat) доноси једно интересантно и оригинално размишљање о односу биоскопа и гледалаца: „Гомиле које иду у биоскоп не троше никакву снагу у циљу испуњења неких суштинских функција одржавања живота... Оне се само играју... Први пут у историји људи, све гомиле играју исту игру, у исто време, на целој земаљској кугли.”¹ Приказивање филмова припада категорији спектакла, а о овом односу Жилбер Коен-Сеа размишља: „Филм спада у ред спектакла који су унели револуционарну новину у ову врсту спектакла. Не мењајући у суштини захтеве гледалаца, филм је једини показао способност да их испуни, да укине свакојаке разлике које се односе на места, културе, степен образовања и на различитост облика забаве.”²

Београд је међу првим градовима добио стални биоскоп још 1908. године у пивници хотела ПАРИЗ, чији је власник био Светозар Боторић. Од тада па до данас биоскопи у Београду непрекидно раде, повремено мењајући број и изглед, али стално мењајући филмове и гледаоце.

Између биоскопа и гледалаца се током свих ових година постоји веза у којој су биоскопи место најпопуларније и најјефтиније забаве, али и место културно-уметничког доживљаја, јер биоскоп је потреба савременог човека.

I – ОСНОВНИ КОНЦЕПТ

Испитивање структуре биоскопске публике у свету, почело је доста касно, тек после Другог светског рата, када је појавом телевизије број биоскопских гледалаца драстично опао у многим земљама, а у Великој Британији чак 90%, што је за кинематографију било алармантно. И нас је, средином шездесетих година захватио талас смањења броја биоскопских гледалаца и биоскопа. Нешто касније, увођење петодневне радне недеље и добијање могућности да се викенд користи за путовања и боравак ван града, такође су се погубно одразили на смањење биоскопске публике, јер су ударни дани за одлазак у биоскоп: петак, субота и недеља, изгубили на значају. Када се половином осамдесетих и код нас појавио кућни видео, био је то само још један ударац на биоскопе и биоскопску публику.

На другој страни, нарочито од краја осамдесетих година и код нас је дошло до промена у понашању и животу младих између 18 и 35 година

¹ Жилбер Коен-Сеа: *Огледали о начелима једне филозофије филма*, Институт за филм, Београд 1971, стр. 13.

² *Исто*, стр. 120.

старости, поготову у градовима. Најочитија промена односи се на пораст популарности излазака у касним вечерњим сатима између 22 и 23 часа. Осим посебних кафеа, кафана и дискотека које су радиле после 24 часа, млади су тражили додатне садржаје за излазак и забаву. Како они представљају основну популацију скоро свих културно-забавних програма, тако су биоскопи морали да уводе нове термине за приказивање филмова. И друге културне институције, посебно позоришта која су ван институционалног система, „Култ” и „Звездара театар”, неке своје представе играју тек од 22 часа. Како се ово понашања публике усталило, у овом раду се нећу бавити феноменом касних излазака, већ искључиво испитивањем структуре биоскопске публике на пројекцијама од 22,30 часова.

За ово испитивање одабрао сам публику биоскопа БАЛКАН, који је једини имао редовну додатну касну вечерњу пројекцију од 22,30 часова.

II - ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Потреба за испитивањем структуре биоскопских гледалаца наметнула се како ради очувања постојеће биоскопске публике, тако и због њеног могућег повећања. Веома често се испитивање биоскопских гледалаца везује за испитивања структуре публике која посећује остале културно-забавне и спортске манифестације, али то ипак не можемо сматрати релевантним поступком. Најчешће су се израживања у свету везивала искључиво за испитивање естетског укуса код публике. Тако је Алан Рипер (Alaine Ripert) почетком шездесетих година биоскопску публику класификовао на „естетску” и „ширу публику”, а др Иво Понделичек на „високозахтевну” и „текућу публику”.³ Крајем шездесетих година и код нас је Српско-филмолошко друштво направило прво озбиљно истраживање, али о односу филма и публике.

До сада се код нас нико, од институција до предузећа у области кинематографије, није озбиљно и систематски бавио испитивањем структуре биоскопске публике, осим у неколико случајева када су филмски часописи или журнари правили анкете о жељама и навикама биоскопске публике у Београду. Повремено су постојали неки други разлози за истраживање структуре биоскопске публике у Београду, као што је 1953. године МОРАВА ФИЛМ организовала анкету, јер

³ др Александар Тодоровић: *Филмски укус код омладине*, Институт за филм, Београд 1971, стр. 7.

како су навели у заглављу анкетног листића: „У више наврата преко наше штампе водила се дискусија о томе који филмови одговарају укусу наше публике. Међутим, сама публика није имала реч и наша је жеља да се овим путем чује и њен глас. Надамо се да ће у овој анкети учествовати људи свију занимања и узраста, разних укуса и погледа на филм. Жеља нам је да нам помогнете, како бисмо били у могућности да филмски репертоар што је могуће више приближимо просечном укусу наших гледалаца.” Анкета је имала 12 питања, а сви који су попунили анкетни лист учествовали су у наградној игри за коју су обезбеђене награде: „3 метра штофа, 1 ручни сат Доха, 1 гарнитура налив пера Пеликан и 5 награда по 1.000 динара”.

Прво озбиљније истраживање обавила је Јелена Косановић за свој дипломски рад „Осврт на структуру биоскопске публике у Београду”⁴, које је требало да одговори на следећа питања:

- Ко је биоскопски гледалац данас?
- Зашто одлази у биоскоп?
- Како да се данас њихов однос унајреди и привуку нови гледаоци?

Од овог истраживања и резултата који су добијени прошло је четрнаест година, а ситуација у кинематографији се битно изменила. Са истим циљем је направљено веома амбициозно истраживање у биоскопима „Београд филма” – БАЛКАН, ЈАДРАН, КОЗАРА, 20. ОКТОБАР-1, 20. ОКТОБАР-2 и ЗВЕЗДА од 27. марта до 2. априла 1996. године у Београду, као почетак једног трајнијег праћења навика, потреба и жеља биоскопске публике код нас. Поред питања из старе анкете, придодата су и нова питања која би помогла да добијемо слику ко је и какав је просечни биоскопски гледалац данас у Београду на новонасталим пројекцијама од 22,30 часова?

III - ЈУГОСЛОВЕНСКА КИНЕМАТОГРАФИЈА

(у периоду од 1990. до 1995. године)

Други важан разлог који је наметнуо ову анкету је стање кроз које је прошла кинематографија у периоду од 1990. па до 1995. године.

После доношења последњег Закона о кинематографији Републике Србије из 1991. године, регулисана је видео делатност и

⁴ Истраживање је обављено у четири Београдска биоскопа: КОЗАРА, ЈАДРАН, ЗВЕЗДА, и ПАРТИЗАН, у периоду од 15. до 20. маја 1982. године за потребе дипломског рада Јелене Косановић, Осврт на структуру биоскопске публике у Београду, који је одбрањен исте године на Катедри за филмску и телевизијску организацију Факултета драмских уметности.

зауостављена видео пиратерија, затим је регулисан однос кинематографије и телевизије, као и успостављање новог система у помагању производње домаћих филмова из прихода од продаје видео маркица и такса за приказивање биоскопских филмова ван биоскопа и на телевизији. У том периоду једна од највећих промена задесила је делатност увоза и дистрибуције страних филмова, у којој је напуштен систем квота, затим резервација и вођења листа преко ЈУГОСЛАВИЈЕ ФИЛМ-а и куповине филмова искључиво за фиксни износ. Први пут после Другог светског рата 1990. године, поново је уведен систем дистрибуције на проценат, које су наметнуле велике америчке филмске компаније за дистрибуцију филмова, познатије као „мејџорси“⁵ (UPI, FOX, WARNER BROS). Ова промена је допринела да биоскопски репертоар у Југославији буде актуелан у односу на светски биоскопски репертоар, што је имало посебно утицаја на повратак публице у биоскоп и повећање њеног укупног броја.

Те 1990. године у Србији је било укупно 370 биоскопских дворана – 355 сталних биоскопа, 3 биоскопске баште и 12 сала у којима се повремено приказују филмови, (а у СФРЈ је било укупно 1050 биоскопских дворана – 960 сталних биоскопа, 23 биоскопске баште и 67 сала у којима се повремено приказују филмови)⁶. У Србији је приказано укупно 798 наслова на стандардним биоскопским представама.

Кратак узлет је зауостављен већ следеће 1991. године, распадом СФРЈ, када су уведене санкције према нашој земљи, што је за последицу имало не само повлачење филмова америчких дистрибутера, већ и катастрофалан пад производње домаћих филмова, броја биоскопа и биоскопских гледалаца, што се најбоље може видети из табеле, која се односи на Србију.⁷

Посебно је критична била 1993. година у којој смо забележили рекордну инфлацију и у којој је у односу на 1990. годину дошло до смањења броја биоскопа за 321%, укупног броја гледалаца за 430%, гледалаца домаћег филма за 401%, а гледалаца страног филма за 436%, и просечна посета је опала за 427%. После 1994. године укупна ситуација у кинематографији се поправља, а у таквој ситуацији је врло важно предвидети ко је будући гледалац данас и сутра.

⁵ МЕЈЏОРСИ (енг. majors) Велике компаније у САД за производњу и дистрибуцију филмова које држе монопол не само на америчком, већ и на светском тржишту. У њиховој продукцији годишње се на светско филмско тржиште избаца већи број филмских хитова. Мејџорси за производњу поседују своју сопствену техничку базу за снимање филмова, своју дистрибуцију и биоскопе. *Лексикон филмских и ТВ њојмова*, ФДУ, и Научна књига, Београд 1993, стр. 439.

⁶ Сви подаци су из годишњака *Кинематографија у СР Србији - ујоредо СФРЈ 1990*, Институт за филм, Београд 1994.

⁷ Податке је сакупио и обрадио Александар Јешић за публикацију поводом 100 година кинематографије у Србији, Југословенска кинотека, Београд 1995.

Год.	Број играних филмова	Број биоскопа	Укупно гледалаца у 000	Гледалаца домаћег филма у 000	Гледалаца страног филма 000	Поста по становнику	Број ТВ у 000
1990	9	370	7.575	1.228	6.347	0.77	1.624
1991	6	215	2.853	466	2.387	0.29	1.617
1992	9	151	2.230	606	1624	0.22	1.530
1993	6	115	1.759	306	1.453	0.18	-
1994	4	119	1.423	342	1.090	0.15	-
1995	6	-	-	-	-	-	-

IV - ПОСТАВКА АНКЕТЕ

Пре него се приступи анализи и извођењу закључака о спроведеној анкети за испитивање структуре биоскопских гледалаца на пројекцијама од 22,30 часова, на овом месту се мора одговорити на питање, зашто је изабран само Београд?

Београд као главни град, бивше СФРЈ, а данас СР Југославије и Србије, највећи је град по броју становника. У њему су смештене све државне институције, како на савезном нивоу, тако и на нивоу Републике Србије. Београд се простире на површини од 322.185 хектара⁸, а уже градско подручје на 35.877 хектара и на тој територији има 16 општина (10 на ужем подручју града). Према последњем попису из 1991. године у Београду је живело укупно 1.602.226 становника (775.362 мушка и 826.864 женска становника).

Према школској спреми ситуација је била следећа:

– без школске спреме	62.493
– 1-3 разреда основне школе	15.077
– 4-7 разреда основне школе	125.292
– основно образовање	292.848
– средње образовање	571.216
– више образовање	79.423
– високо образовање	154.047
– непознато	15.637

У школској 1995/96. години у Београду је радило:

– 284 основне школе са	157.936 ученика
------------------------	-----------------

⁸ Сви статистички подаци преузети су из Завода за информатику и статистику Републике Србије за период од 1990. до 1995. године.

– 77 средњих школа са	79.942 ученика
– 16 виших школа са	13.068 студената
– 37 факултета наука са	68.554 студента
– 4 факултета уметности са	1.792 студента

За ову анализу значајнио је и да је 1995. године у Београду радило 10 професионалних позоришта са 16 сцена, 47 музеја и галерија.

У Београду после Другог светског рата, 20. октобра 1946. године, основана је приказивачка радна организација БЕОГРАД ФИЛМ, која се издвајала у југословенској кинематографији по броју биоскопа, њиховој концентрисаности на веома уском градском простору, укупном броју седишта, броју дневних пројекција, цени биоскопске улазнице и наравно просечној посети и укупном броју посетилаца. У бившој СФРЈ биоскопско тржиште Београда, према процени домаћих продуцената и дистрибутера давало је око 30% укупног прихода са биоскопских благајни, да би данас, у СР Југославији, давало преко 50% прихода. Према мишљењу људи из кинематографије биоскопи у Београду представљају окосницу приказивачке – биоскопске делатности у СР Југославији. У овим биоскопима дугометражни играни филмови приказују се сваки дан, значи свих седам дана у недељи, као и у данима државних и верских празника. Такође ови биоскопи имају више од једне представе дневно, у просеку од три до седам, што их сврстава у категорију „правих биоскопа“⁹.

V - РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ

Према подацима за 1996. годину у Београду је радило 26 биоскопа¹⁰, а један од тих је и биоскоп БАЛКАН, смештен у улици Браће Југовића 16, капацитета 338 седишта. Иначе поред биоскопа КОЗАРА, ЈАДРАН, ЗВЕЗДА и две сале биоскопа 20 ОКТОБАР, овај биоскоп се сматра основним и „ударним“ биоскопом нашег највећег приказивачког предузећа БЕОГРАД ФИЛМ.

Од свих биоскопа из састава БЕОГРАД ФИЛМА, једино је биоскоп БАЛКАН током марта и априла 1996. године имао додатну вечерњу пројекцију од 22,30 часова. На репертоару су се налазила два филма, домаћи филм, *Убиство с њредумишљајем* са пет пројекција дневно од 11 – 13,30 – 16,00 – 18,30 и 20,30, и као други филм, а шеста

⁹ Под појмом „прави биоскоп“ подразумева се сала која има намену само за приказивање филмова и која ради свих седам дана у недељи са минимум једном биоскопском пројекцијом дневно.

¹⁰ *Истио*.

дневна пројекција од 22,30, био је амерички филм *Најушијајући Лас Веџас* (Leaving Las Vegas).

На пројекцији од четвртка, 28. марта 1996. године за филм *Најушијајући Лас Веџас*, било је са купљеном биоскопском улазницом 245 гледалаца, што значи да је искоришћеност капацитета сале биоскопа БАЛКАН била 72,48%, што се за наше прилике може сматрати изузетном посетом.

На овој пројекцији укупно је анкетирано 50 гледалаца, што представља 20,40% од укупног броја продатих карата. Сви су одговарали на основу унапред припремљеног анкетног листића, који садржи 26 понуђених питања и 118 одговора, тако да је само требало у одређеном пољу означити један од понуђених одговора.

Добијени су следећи резултати који су изражени у процентима (на одређена питања један део испитаника није одговорио, а на нека питања испитаници су одговорили заокружујући више одговора)¹¹.

1. Пол:

- мушки - 48%
- женски - 52%

2. Узраст:

- до 14 година - 0%
- од 14 до 18 година - 4%
- од 18 до 25 година - 50%
- од 25 до 35 година - 38%
- од 35 до 50 година - 6%
- од 50 до 60 година - 2%
- преко 60 година - 0%

...

4. Школска спрема:

- основна школа - 0%
- средња школа - 34%
- виша и висока - 66%

...

7. У биоскоп долазимо:

- једном недељно - 30%
- више пута недељно - 14%
- мање од 1 недељно - 34%
- мање од 1 месечно - 22%

...

10. За филм се опредељујем због:

- глумца - 16%

---

¹¹ То важи за питања број: 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24.

- редитеља - 14%
- врсте и садржаја - 70%
- земље порекла - 0%
- 11. Радије гледам:**
  - домаћи филм - 8%
  - страни филм - 34%
  - не правим разлику - 48%
- 12. Према врсти филма, најрадије се опредељујем за:**
  - драму - 26%
  - историјски филм - 10%
  - комедију - 2%
  - љубавни филм - 8%
  - еротски филм - 0%
  - научно-фантастични - 2%
  - ратни филм - 0%
  - криминалистички - 2%
  - кунг-фу - 0%
  - хорор филм - 0%
  - не правим разлику - 50%
- 13. Телевизијски пријемник у кући:**
  - имам - 92%
  - немам - 8%
- 14. У позориште одлазим:**
  - често као у биоскоп - 16%
  - ређе него у биоскоп - 64%
  - чешће него у биоскоп - 14%
  - уопште не одлазим - 6%
- 15. Видео:**
  - имам - 76%
  - немам - 24%
- ...
- 23. Биоскоп је за вас симбол:**
  - место за уметнички доживљај - 22%
  - интересовања - 10%
  - цивилизације - 4%
  - забаве - 17%
- ...

На основу ових резултата може се закључити ко је просечни гледалац у Београду на пројекцији од 22,30 часова.

- То је најчешће гледалац старости између 18 и 35 година, али треба имати у виду да је то популација становништва која иначе иде чешће од других не само у биоскопе, већ и на остале спортске, забавне

и културне манифестације. Према попису из 1991. године ова популација је бројала 313.033 становника што представља 1/5 од укупног броја становника у Београду. Млађа популација ове вечерње сате проводи код куће или на неким другим местима, од којих су свакако најпопуларнији кафићи, док су старији углавном везани за боравак у кући или одласке у кућне посете.

– Међу испитаницима 84% њих није у браку, а свега 14% јесте, што нам говори да одлазак у биоскоп код нас није породични излазак.

– Али се зато у биоскоп највише иде у друштву, (52% испитаника), затим са младићем или девојком (28%), самостално 6%, док свега 4% публице чине они који иду у биоскоп са брачним другом.

– Зато у биоскопу на пројекцијама од 22,30 часова највише има студената (50%), док запослених има 36%, ђака свега 6%, а издржаваних лица има 8%. У Београду према статистичким подацима за 1995. годину радило је 16 виших школа, 37 факултета и 4 факултета уметности на којима је укупно студирало 83.414 студената. Без обзира што је испитивање вршено крајем марта када студентске и школске обавезе нису велике, ово је неки просек студентске популације која одлази у биоскоп. Овај проценат запослених чине углавном они који на посао не одлазе у раним јутарњим сатима, јер и код нас се све више прелази на западноевропско радно време од 9 до 17 часова.

– Према школској спреми испитаници су се поделили на 66% са високом стручном спремом, а 34% са средњом стручном спремом. У ову прву групу свстали су се и студенти, али према статистичким подацима за 1995. годину у Београду је било са вишом и високом стручном спремом свега 233.470 становника или око 15% од укупног броја становника. Оно што је значајно да на овим касним пројекцијама нема посетилаца само са или без основне школе који своју забаву односно културно-уметничке потребе задовољавају на неком другом месту или код куће.

– Без обзира на чињеницу да цена улазнице од само 10 динара (колико је износила у марту 1996. године), а која је нижа од позоришне, концертне или неке друге културне или забавне манифестације, па чак и од спортских приредби, не представља у овом случају предност за чешћи одлазак, јер највише испитаника, 34% у биоскоп одлази мање од једном недељно. Њима су близу, са 30% они који у биоскоп одлазе једном недељно, затим са 22% учествују они који у биоскоп одлазе мање од једног пута у току месеца и тек на крају са свега 14%, су они који у биоскоп одлазе више пута недељно. Који су разлози за овакво стање?

– На прво место са 92%, испитаници су ставили да је главни разлог за одлазак у биоскоп *квалитет филма*, односно жеља да погледају – баш тај филм. Иначе филм, *Најушијајући Лас Веџас*, је добитник најпознатије америчке и светске филмске награде „Оскар” и то за две

најзначајније категорије, сценарио и главну мушку улогу. При томе овај филм припада и категорији независне-нискобуџетне продукције од само 2 милиона долара и веома се разликовао од остале савремене филмске америчке продукције. Други испитаници, њих 8% навели су да су у биоскоп дошли *случајно њролазећи*, што значи да их је привукла ова касна пројекција од 22,30 часова. Мали проценат њих указује на чињеницу да биоскопи, али и друге културне и забавне институције треба да се прилагођавају променама, али и да припремају публику за пројекције у каснијим вечерњим сатима.

– Публика до информација о филму долази најчешће кроз *њрењоруку другова или њознаника* (42%) или са истим процентом преко *реклама на радију и њтелевизији*, док програм у новинама, рекламни панои по граду и плакати испред биоскопа, скоро да немају никаквог утицаја. Иако Београд има могућност да прати 11 телевизијских и преко 30 радио програма, још је увек за Београђане усмена реклама на доста високом месту. О утицају специјализованих телевизијских емисија о филму на доношење одлуке за одлазак у биоскоп, 62% је одговорило позитивно, док за остатак испитаника то није битно.

– Оно што биоскопску публику у Београду највише интересује је прича, јер 70% испитаника је то ставило на прво место, док су на другом месту са (16%) глумци, а редитељи заузимају последње место са 14%. Овде није узет у обзир податак колико награде на најпознатијим светским и домаћим филмским фестивалима утичу на гледаоце и њихов одлазак у биоскоп.

– Да је квалитет филма за биоскопског гледаоца најважнији, може се закључити и по одговорима да 48% испитаника не прави разлику између домаћег и страног филма, 34% више воли страни филм, а само 8% домаћи филм. Предност домаћег филма у односу на страни и код наших гледалаца је несумњива, као што је то и у осталим европским земљама, о чему може да нам посведочи и следећи податак да је 1991. године најгледанији филм у Србији био *Тесна кожа* (4 део) са 210.802 гледаоца, а да се на прво место међу страним филмовима пласирао, амерички *меѓа хињи*, *Терминањор 2 – судњи дан* (*Terminator 2 – Judgment day*), са свега 55.708 гледалаца.¹²

– Од жанрова испитаници су на прво место ставили драму (26%), а затим историјски филм (8%). Ипак највећи број је одговорио (50%) да не праве разлику према врсти, односно жанру. Код ове групе гледалаца неки жанрови за које постоји мишљење да су веома популарни, као што су акција, комедија, или љубавни филм нису узети у обзир. Међутим за овако велики број испитаника који не праве разлику, одговор се може потражити у чињеници да *чисњих* жанровских

¹² *Кинематографњија у СР Србији 1991*, Институт за филм, Београд 1996, стр. 46.

филмова у светској продукцији има све мање и да је скоро сваки филм *кокџел* од неколико жанрова међу којима је један ипак мало више наглашен.

– Да је телевизија конкуренција биоскопу, потврђује податак да 92% има телевизијски пријемник у кући, али и да 76% испитаника има и видео и да је 60% испитаника члан неког видео клуба у Београду. Испитаници у видео клуб одлазе најмање једном недељно и том приликом узимају једну до две касете.

За овако неодређене и непотпуне одговоре који се односе на везу телевизија–видео–видео клубови, разлог можемо наћи у несређеним односима у домаћој видео делатности и постојању *видео џирајтерије*.

– Од укупног броја испитаника више од половине, 52% повремено гледа филмове на телевизији, редовно гледа 28%, док случајно гледа само 20% и што је интересантно поред ТВ ПИНК на друго место се пласирао АРТ КАНАЛ, док је РТС са своја три канала заузео треће место. Тог 28. марта на свим телевизијским каналима, гледаоци су могли да гледају 19 играних филмова, и 10 разних играних телевизијских серија.

– Слободно време испитаници су највише посветили изласцима са друштвом, па се они могу везати и за њихов одлазак у биоскоп. На другом месту су истакли читање књига, затим спортске активности и одмор, док су остали понуђени одговори, као што су слушање радио програма, читање новина, итд. скоро занемарљиви.

– За формирање интересовања за филм и одлазак у биоскоп на првом месту са 80%, испитаници су ставили *личне амбиције и склоности*, док је на пример само 4% навело *школу као систем образовања*. Ово би за будућност могао бити разлог да се у школама од основне до средње по узору на предмете Музичка и Ликовна култура, најзад уведу и Медији масовних комуникација.

– На основу ових одговора и одговора на питање: *Биоскоп је за вас симбол?* – испитаници су се поделили између три одговора, од којих је *место за уметнички доживљај* прво, а затим *место забаве* и на крају тек *интересовање*. Уметнички квалитет филма *Најушијајући Лас Веџас*, вероватно је у многоме утицао на одговоре у овој анкети.

– За разлог ретког одласка у биоскоп, испитаници су највише истакли: *„биоскопски рејерџоар ми се не доида“*. При томе занемарили су неке друге одговоре, као што су: изглед сале, квалитет пројекције или непостојање биоскопа у близини. За све запослене у кинематографији изглед сала, стање у којем се налазе седишта, квалитет пројекције, а нарочито репродукције звука је болан податак, јер за њихову промену за сада не постоје реална финансијска средства.

– И за крај сам оставио питање односа испитаника према позоришту. Чак 64% изјавило је да одлази ређе него у биоскоп, 16%

подједнако, 14% чешће него у биоскоп, док је 6% изјавило да уопште не иде у позориште. У Београду је у том периоду радило 10 професионалних позоришта са 16 сцена, 10 биоскопских сала у саставу „Београд филма” и још 5 биоскопских сала („Сава центар” – мала сала; ДКЦ, „Дом омладине” и „Дом синдиката”) ван овог предузећа.

VI - ЗАКЉУЧАК

На основу ових резултата структура биоскопских гледалаца у Београду на пројекцијама од 22,30 часова је: *старијим између 18 и 35 година, нежењени, односно неудаћи, студенти, који највише воле да у биоскоп долазе у друшћу, не праве разлику између домаћег и страниг филма, између жанрова, и који у први план стављају причу, односно садржај, зашћим уметнички квалитет филма, који се за филм одлучују на основу препоруке пријатеља или телевизијске рекламе и телевизијских емисија о филму, којима је одлазак у биоскоп културни доживљај, у биоскоп одлазе мање од једног пута недељно, имају телевизор и видео код куће, чланови су видео клуба, а у позориште одлазе ређе него у биоскоп.*

Ако овде занемаримо феномен касних вечерњих излазака, најважније је да су биоскопи и даље место добре, јефтине забаве, али и место културног доживљаја, јер структура ове публике на пројекцији од 22,30 часова је изнад просека редовне биоскопске публике. Зато је потребно само изабрати праве биоскопе који ће организовати ове касне вечерње пројекције, а то свакако могу бити искључиво биоскопи у строгом центру Београда, као што су БАЛКАН, ЈАДРАН, КОЗАРА, ДВОРАНА КУЛТУРНОГ ЦЕНТРА и можда ДОМ ОМЛАДИНЕ и ДОМ СИНДИКАТА. Друга важна ствар је избор филмова, који су мање комерцијални, а више имају ту уметничку црту, јер се показало да такви филмови у Београду имају успеха и то без обзира на земљу порекла, што потврђују и резултати гледаности филмова, *Украдена лепоћа* (Stilling beauty) или *Сјај* (Shine) који нису из америчке продукције, али су по укусу ових гледалаца, који у биоскоп одлазе на касне вечерње пројекције од 22,30 часова.

Оваква истраживања којих до сада није било код нас, могу се показати веома корисним за Југословнску кинематографију, јер она као део светске кинематографије мора да буде спремна и да одговори новонасталим променама. Оне се огледају у повећању продукционих трошкова у производњи играних филмова с једне стране, а с друге у смањењу времена у биоскопској експлоатацији, која иначе и даље доноси највеће приходе кинематографији и веома убрзаној експлоатацији у осталим медијима: видео, телевизија, кабловска телевизија, сателитска телевизија, као и остали носачи слике и звука. У таквој ситуацији одговорити захтевима публике, погодити њихов укус и

жеље, могуће је једино сталним праћењем, испитивањем и обрадом података добијених на основу изведених анкета, као што је и ова, која се односи на структуру публике на пројекцијама од 22,30 часова.

Radenko S. Ranković

NEW MOVIE GOERS

The structure of the Belgrade late show movie goers

Summary

The film making started on December 28. 1895. in the center of Paris, then in other world centers to move not before, long to the tents in the cities suburbs, soon to return to the town centers and spread out all over the world to the specially built premises imitating the theatre halls. In the whole world they are simply called the „Movies” or the „Cinema” or the „Kino”... The relationship between the movies and movie goers has evolved during all those years into the symbol of the place of the cheapest and most popular entertainment, but also as the place of the cultural-artistic experience. The movies become the need of a modern people.

By the end of the 80's, the changes in the life and behavior of our young people in Yugoslavia aged 18 to 35 occurred as well, especially in towns, manifesting in going out late in the evening, between 10 PM and 11 PM. The need to make a research on the profile of the movie goers showed up, mostly for the reasons of keeping the existing movie public, evaluating the possibility of its eventual rise as well as helping us to get the picture of who and what is he like, the average movie goer to the late movie show at 10,30 PM today in Belgrade.

The results of the research are: 18-35 of age; single (male and female); students; those who mostly like to go to the movies in a group; those who do not make a difference between domestic and foreign film or genre of the film, but insist on the story and the artistic quality of the film; those who watch only the film recommended by a friend, TV trailer or TV film shows; those who consider going to the movies as a cultural event; those who have TV and video and are the members of a video club, they go to the movies once a week and to the theater less of than to the movies.